

CATALINA MOREY SUAU
Llicenciada en Ciències de l'Educació. ICE-UIB

Martí Xavier March Cerdà

la pervivència d'un grafit del maig del 68

Parlar amb Martí X. March ha estat com entrar en el túnel del temps. Hem pogut retornar a les acaballes dels seixanta i a la dècada dels setanta, quan predominava la il·lusió, la utopia, el desig de llibertat, les noves inquietuds socials que pretenien abolir el dogmatisme rígid, el conformisme. I Martí X. March no ha volgut deixar morir aquestes utopies.

Parlar amb ell ha provocat l'efecte mirall. Ha estat el vertader reflex, l'únic reflex de la persona que és.

Deixau el càrrec de director del Departament de Ciències de l'Educació. Per què? Potser n'estau cansat?

Me'n demanau les causes. Són moltes, però bàsicament jo les resumiria en dues. Per una part, crec que ja he complert tota una etapa de director de departament, abans com a director del Departament de Pedagogia i a partir del 1986 com a director del Departament de Ciències de l'Educació, i durant tot aquest temps crec que hem fet tota una sèrie de coses importants: hem consolidat un departament, l'hem estructurat, l'hem vertebrat, hem estat capaços de crear noves titulacions i de posar-les en marxa, hem intentat, en la mesura en què ha estat possible, tenir relacions amb institucions socials i educatives i començar a posar les bases de línies de recerca. Per tant, jo crec que hem arribat a una certa possibilitat de créixer en el futur, d'una manera més qualitativa, i per tant crec que és una etapa que ja s'ha cobert.

I després també me'n vaig perquè a nivell personal i a nivell professional necessit canviar el tipus de feina, el tipus de preocupació. Crec que és important que hi hagi noves persones que estirin el carro, tot i que pens que al final és el mateix departament el que l'ha d'estirar, el

carro; cal que es faci entre tots i així arribar a assolir els objectius que tenim a nivell de departament.

És una decisió de caràcter acadèmic, professional i personal. Jo necessit tenir més temps per dedicar-me a la meva feina, a les meves investigacions, a les meves classes, a les meves preocupacions i també a nivell personal. I aquestes en serien les causes.

No me'n vaig perquè hagi esgotat les idees, sinó que fins i tot ara en tenc més que mai.

En què s'assemblen la facultat i la universitat que trobareu i la del llindar del segle XXI, amb un campus enorme, un parc BIT, un «campus extens», nous estudis i un bon grapat de milers d'estudiants?

No s'assemblen en quasi res. No només en mitjans, estructures, nombre de professors, nombre d'alumnes, titulacions, noves tecnologies. El que ha variat a les Illes és el fet que ara tenim una universitat; abans eren facultats, petites institucions que no estaven vertebrades, molt allunyades de la societat i, tot i que jo pens que la societat de les Illes és una societat que no es preocupa gaire de la universitat —la veritat és que basta veure les aportacions que fan les empreses per finançar el sistema universitari—, pens que com a mínim actualment es coneix que la universitat existeix. Sempre m'he demanat què passaria en aquesta terra que ha viscut sempre a partir del turisme, del creixement econòmic, de l'especulació urbanística, de la destrucció de la naturalesa, què hauria passat si no hi hagués hagut la universitat.

Crec que encara seríem un desert, un desert en tots els sentits: urbanístic, econòmic..., perquè en definitiva la universitat contribueix al creixement de la societat de les Illes Balears, no només aportant recursos humans i unes

persones formades i un capital humà, sinó que pens que ha aportat una dinàmica cultural i social que sense la universitat no s'hauria creat. Per tant, de la universitat d'abans a la d'ara hi ha moltes diferències.

Crec que la universitat està mal aprofitada per la societat de les Illes Balears, que ara comença a descobrir que té una universitat però que encara no la sap explotar de la forma que caldria.

La universitat ha guanyat en professionalització, ha guanyat en presència investigadora, però ha perdut en relacions humanes. Abans hi havia unes relacions humanes molt més sinceres. Actualment les relacions són més egoïstes. Jo crec que tots estam marcats per l'individualisme i això es nota en les relacions personals i pens que a la universitat, si no hi ha unes bones relacions personals, en un futur les feines d'investigació i docència no tendran el profit que haurien de tenir.

Som un convençut de les dinàmiques personals: tot i que no cal ser amics, cal tenir unes relacions personals de lleialtat, i aquesta moltes vegades és molt difícil.

El Departament de Ciències de l'Educació, lògicament, també ha evolucionat amb els anys. Com han canviat les línies d'investigació i de feina, les àrees de coneixement, les inquietuds i aspiracions dels teòrics de l'Educació? La feina que hi heu fet, les vostres il·lusions, el vostre esforç... tendran continuïtat?

El departament ha evolucionat com la universitat i ho vaig dir al discurs de dimissió com a director de departament, que va ser un discurs un poc dur, i tot i que no vaig fer un discurs per agradar, sinó que va ser un discurs per vomitar tot el que tenia dins de coses que havia anat acumulant, vaig dir que una de les grans virtuts del nostre departament és que havia estat capaç d'escriure el futur; pens que motils de departaments de pedagogia de tot l'Estat espanyol són departaments que han viscut molt tancats en ells mateixos i el nostre departament, tot i que es podria involucrar més en la societat, és un departament que és viu, i pens que un departament que viu tancat tendeix cap a l'autoaïllament i no és capaç de comprendre el que passa a la societat. Aleshores, les grans virtuts del nostre departament són, per una banda, que ha estat capaç de consolidar una estructura eficaç, que les relacions humanes hi tenen un pes important —tot i que no tant com al principi—; per una altra banda, hem estat capaços d'entendre que la realitat educativa va molt més lluny que la realitat escolar, hem estat capaços de saber

que tenim uns serveis socials amb una dimensió educativa, que les empreses tenen una dimensió educativa, que els centres culturals tenen una dimensió educativa, que cal treballar temes d'esplai i oci en un sentit de futur, que fins i tot hem de descobrir nous sectors socials d'intervenció, com la tercera edat, perquè pens que en definitiva és aquí on el departament pot anar incidint. Tots els estudis i les declaracions que s'estan fent diuen clarament que el futur és inversió en educació i cultura. L'altre dia la ministra de Treball del Govern francès, la Sra. M. Aubry, deia que els jaciments de futur de la feina passen per la cultura i l'educació.

Nosaltres, com a departament, no podem oblidar el tema de l'escola des d'una altra dimensió, que és la de la formació permanent en tots els sentits: noves tecnologies, treball de les didàctiques, títols propis, seminaris, ser capaços de respondre a nous reptes (reptes de l'orientació més tutorial, de la violència dins l'escola, problemes de drogues a l'escola), millorar les dinàmiques internes dins l'escola, millorar la gestió i la direcció dels centres educatius..., i pens que el nostre departament ha de ser capaç d'introduir tota una nova perspectiva de feina en tot el que és la formació permanent, però incidint en nous sectors de les persones adultes que es volen reciclar, no sols en un sentit professional sinó també cultural. Hem de treballar també el tema de la tercera edat. Pensau que ja estam parlant del quart cicle o cicle sènior a moltes universitats i tot el que significa la formació permanent de tots els titulats universitaris, que en el futur necessitaran una formació nova, ja que sorgiran noves professions, noves funcions professionals, i hem de ser capaços de respondre a aquests reptes; si no, podem plegar.

Una altra cosa que ha de fer el departament és consolidar línies de recerca. Crec que s'ensenya el que s'investiga; com més es coneix una realitat millor s'investiga, i en aquest sentit hem començat a fer més coses. Tenim línies de recerca, però s'han de consolidar. Un dels dèficits que tenim és aquest, el de consolidar grups de recerca fermes i amb un caràcter interdepartamental i interuniversitari. Crec que ens hem d'obrir a altres universitats espanyoles i europees i per aquí han d'anar els reptes de futur del departament. Això significarà que tots hem d'evolucionar, no ens podem estancar en una metodologia i un plantejament desfasats i hem de ser capaços d'articular el departament del futur amb un canvi a nivell professional i personal.

Han evolucionat les línies de recerca al mateix ritme de les necessitats de resultats d'investigació que reclama la societat?

Crec que el departament ha emfasitzat una mica més la docència, la formació, tant cursos de formació inicial com cursos de reciclatge, i el tema de la investigació no s'ha cuidat de la manera que caldria, tal vegada perquè les exigències quotidianes ens han impedit treballar temes d'investigació. No ho hem treballat prou i el futur de la societat balear passa per investigar en tots els sentits, des de la investigació base a la investigació aplicada. El departament pot fer molta investigació aplicada, podem contribuir a la millora de la qualitat educativa. Voldria recordar que el Govern balear té entre els seus projectes educatius la construcció d'un institut de la qualitat i de l'avaluació educativa. Crec que *qualitat* no és una paraula abstracta: s'ha d'anar fent quotidianament, i nosaltres pensam que en temes d'investigació hem de donar resposta a la qualitat dins el sistema educatiu, ja que és un repte de futur. Hem de pensar que l'educació a Europa ja no creixerà gaire en termes quantitius, creixerà a nivell qualitatiu, i això vol dir noves tecnologies, serveis d'orientació distints, nous models de direcció; el repte de la qualitat no és un repte abstracte. Quan sent parlar de qualitat m'agrada, però quan no hi veig indicadors m'espant.

La investigació ha de ser aplicada, els nostres coneixements han de revertir en la vida quotidiana de les escoles, dels centres d'esplai, dels centres socials, dels centres de reforma de menors... Si no hi ha un intercanvi, podem especular però en definitiva no tindrem capacitat d'incidència social.

Les universitats es definiran de cada vegada més per la capacitat d'incidència en el context social.

El rei és mort. Visca el rei. Què recomanarieu a la persona que us ha de substituir?

El rei està a la Sarsuela. Aquest director encara és viu. Jo no li recomanaria res. Tots som prou grans per saber què hem de fer a cada moment. Pens que la recomanació s'ha de fer al departament, que ha de saber elegir la persona més adequada; ha de saber que la seva supervivència i la incidència futura no sols depenen d'una persona, depenen de tots. El departament ha de ser-ne conscient i voler mantenir una unitat i una coherència interna, una vertebració: si interiorment no estàs organitzat, difícilment pots fer coses a nivell exterior. Si un departament o un partit polític o un sindicat o una entitat cultural queda tancat en ell mateix, queda fossilitzat.

Ara bé, els nostres problemes no són problemes interns, de promocions, de consolidació de la gent, que també n'hi ha d'haver i que són fonamentals en la perspectiva de tenir una carrera docent, sinó que són instrumental en el sentit que és necessari treballar per seguir avançant a nivell de canvi social. Recomanaria a tot el departament vertebració interna i que la gent sigui capaç d'escriure el futur; han de saber tocar, posar la música perquè el director pugui fer una bona orquestra. Podrien existir grups de cambra que fessin concerts, però que pertanyessin a una gran orquestra.

Vivim en una societat en què predomina la «*ley de la selva*» a totes les institucions. Si ets fort i gran, et respecten, i jo m'estimo més ser «*cola de león*» que «*cabeza de ratón*». No crec que fent grupets arribem més lluny. Per exemple, en el tema de la investigació som partidari de fugir del propi departament, voldria tenir més coses a veure amb altres departaments o amb altres àrees dins el meu propi departament, perquè cal obrir-se, ja que així tindrem més possibilitats de sobreviure. Les teories de l'evolució de Darwin diuen que els animals que estaven més adaptats al medi són aquells que quedaren fossilitzats. Si et tanques en el propi departament, sembla que tenguis la concepció del coneixement una mica fragmentada. El coneixement no és de ningú, és d'aquella gent que el treballa, que l'investiga.

Cal acceptar una pluralitat de persones, d'idees, de teories, de la forma de veure les coses...

Professor universitari, articulista, director de col·leccions, dinamitzador cultural, promotor del premi Guillem Cifre de Colonya, membre actiu de l'Obra Cultural Balear, pregoner... què us queda per fer?

La meua feina sempre ha partit de l'eix de la universitat, i a partir d'aquí he fet de dinamitzador cultural i una feina política. Són els meus grans eixos.

I, per tant, encara em falta molt a fer, moltíssimes coses. Crec que encara estic a l'adolescència, a la joventut. I vull treballar en tots aquells aspectes socials que puguin incidir tant en la universitat com en la societat. Encara tenc tota una vida per endavant. Vull fer de professor universitari, vull escriure llibres, vull fer conferències... vull fer el mateix adaptant-ho als nous reptes que puguin sorgir. No pens canviar res. El fet de canviar l'estatus de director a professor no canvia gairebé res, ni la feina ni la visió de les coses; simplement canvia la teva posició dins la institució en la qual estàs. Seguiré col·laborant en les fei-

nes del departament. Hem de pensar que a nosaltres ens financia la societat i que estam al seu servei, i no podem superposar les nostres qüestions personals a altres coses.

El món de les telecomunicacions, amb correus electrònics, classes a través de videoconferències, ensenyament a distància... avança de forma vertiginosa. Si l'esclau grec aixecàs el cap, quedaria bocabadat. És possible una educació basada únicament en la instrucció? I la persona? Fins i tot el vostre departament es diu de «Ciències de l'Educació». I les humanitats?

Crec que hi ha un fals debat entre humanitats i noves tecnologies. És un debat massa polititzat. L'educació és un fet global: un professor és un punt de referència en una assignatura concreta; els pares, la societat, la televisió eduquen en uns valors concrets. Cal diferenciar els instruments dels valors. Crec que el professor, el mestre, ha de recuperar més la tasca de tutorització, d'orientació personal... una tasca educativa que per ventura ara ha perdut i que les noves tecnologies podran possibilitar. Les noves tecnologies poden alliberar de la càrrega innecessària de transmetre el que hi ha als llibres. Les noves tecnologies han de contribuir a fer una ensenyança més individualitzada dins la universitat, però això suposa que la universitat canviï el seu sistema cap a un sistema mixt entre l'educació presencial i l'educació a distància. S'ha de construir un campus virtual i alhora un campus real. Les noves tecnologies no han d'impedir el contacte entre les persones (professors-alumnes, alumnes-alumnes...), fet que suposaria la mort de la universitat.

La universitat ha d'ensenyar a seleccionar la informació, a criticar-la, a fer treball d'investigació.

No és possible una educació basada en la instrucció. Precisament de cada vegada més el que ha d'ensenyar l'escola és saber seguir aprenent, donar valors, donar capacitat d'entendre la realitat. La instrucció és la capacitat de seguir aprenent. El futur de l'educació és l'autoaprenentatge i tots els mitjans que tenim (Internet, noves tecnologies...) han de possibilitar el fet de seguir aprenent. Però no es pot aprendre sense valors. Actualment l'educació està tenyida de valors, d'idees, de prioritats.

Un estudiant de Pedagogia necessita ser un expert en informàtica? No em negareu que el disseny de programes dels cursos més diversos ofereix un atractiu ventall de sortides professionals...

No, necessita saber informàtica de la mateixa manera que necessita saber idiomes, conèixer els elements metodològics que li serveixin per descobrir la realitat; crec que qualsevol estudiant els ha de tenir. Quan analitzes les exigències del mercat de treball, quines són les condicions? Saber idiomes i informàtica. La informàtica és un llenguatge nou, un llenguatge que hem d'aprendre, ja que arribarà a afectar tothom, i cadascú ha de saber-lo segons el nivell en què l'ha d'utilitzar.

La formació permanent ha d'incidir en aquest tema, en aquest contingut. A més, és un dels reptes de futur, des de la universitat, ja que caldrà un reciclatge permanent.

Sou professor de Sociologia de l'Educació. Ara justament commemoram el trentè aniversari del maig francès. Molts d'aquells estudiants que havien de canviar el món ara són a les aules universitàries fent classes a altres estudiants. En què s'assemblen uns i altres?

Estic convençut que hi ha hagut molta mitificació del que ha estat el maig francès, tot i que a vegades és bo mitificar les coses. Ara bé, els estudiants de llavors i els d'ara tenen elements en comú, però el que ha canviat és el context.

Quan nosaltres estudiàvem no teníem gens de preocupació pel nostre futur professional; estàvem convençuts que trobaríem feina. Nosaltres vàrem viure la transició democràtica i la universitat era viva, mobilitzada sobretot per qüestions no acadèmiques.

Actualment els estudiants pequen d'un excessiu academicisme i, tot i que en part és bo (s'ha recuperat el pensament que la gent ha d'estudiar), són massa estrictes. La universitat ha de despertar el sentit crític dels alumnes.

Sovint els docents afirmen que els pedagogs són uns tecnòcrates que, immersos en la investigació i asseguts còmodament als seus despatxos, desconeixen la realitat de les aules. Si féssim unes primàries, no creis que les «bases» sorprendrien l'staff?

He arribat a la conclusió que és una falsa dicotomia; es tracta de feines diferents. Jo no em consider un teòric, em consider un pràctic: cada dia faig classes, cada dia tenc uns problemes diferents...

Intent estar en contacte amb la realitat en la mesura en què m'és possible. Per ventura, el que jo enseny no necessàriament ha d'implicar estar en contacte amb la realitat.

Crec que, efectivament, ens sorprendríem si féssim un referèndum, si féssim unes primàries a les bases sobre

l'staff. Tot i que jo no em consider de *l'staff*, som un formador, així com ho és un mestre d'educació infantil, un de primària o un de secundària, però que a més investig i que tenc una situació diferent. El plantejament de l'enfrontament és fals. També per ventura resulta que la universitat exigeix una quantitat de coses com no s'exigeix a un professor d'infantil, de primària o de secundària. Ens demanen que publiquem, que investiguem, que siguem uns bons professors, que tenguem incidència social, que estiguem en contacte amb la realitat, que fem tutories... Si he de ser un tecnòcrata, ho he de ser al mateix nivell que un professor d'educació infantil. La diferència és que tenim un altre públic, però nosaltres també ensenyam, malgrat que a vegades sigui discutible el que ensenyam de la mateixa manera que pot ser discutible el que ensenya un professor de primària o de secundària.

Jo mai no ho he acceptat. Nosaltres no tenim els problemes concrets de violència a les escoles, però també hem de tenir en compte que una escola pública d'una barriada és totalment diferent d'una escola privada. El rol del professor és totalment distint i em sembla que és un menyspreu massa fort.

L'única manera de salvar l'educació en termes de qualitat és l'articulació entre el sistema universitari i el no universitari. És veritat que a vegades hem viscut donant-nos l'esquena. A més, jo no vull entrar en aquesta dinàmica, ja que pot arribar a ser molt perjudicial per a ambdues institucions.

La gran majoria de titulats en les diferents disciplines relacionades amb la Pedagogia —mestres, pedagogs, educadors socials, psicopedagogs— són dones. Per què al departament i a la facultat els qui «comanden» són homes?

És evident que fins ara les persones que hem tingut els càrrecs hem estat homes, al departament i a la facultat. Això és la descripció de la realitat.

Ara bé, cal entendre dues coses: d'una banda, que els qui hem dut la gestió del departament, de la facultat, de la universitat, hem estat persones que entràrem juntes el curs 76-77.

La incorporació de la dona al departament com a professora comença l'any 80. Ha estat una responsabilitat històrica. A mi em sembla que els qui teníem la responsabilitat de tirar endavant érem nosaltres i no pel fet de ser homes sinó pel fet que érem allà des del primer moment. A més, en el futur segurament canviarà.

A mi no m'agrada entrar en la dinàmica homes-dones. Jo crec que als càrrecs hi ha d'haver les persones que millor ho puguin fer, siguin homes o dones. Hi ha homes que jo mai no posaria com a responsables de cap càrrec i dones que les posaria amb els ulls clucs. El sistema de quotes, el trob discriminatori, sempre m'hi oposaré. Puc entendre la discriminació positiva en el sentit que la gent tenguí igualtat de condicions. Tot dependrà de la capacitat que tenguin de demostrar que siguin bones gestores. És veritat que el rol de dona encara està molt lligat a les feines de la casa, als fills... L'autèntica revolució del segle XX és la revolució de la dona, és l'única revolució que hi ha hagut en els darrers cinquanta anys, i les actituds i les conductes no es poden eliminar tan fàcilment com es canvia una llei, que es pot modificar per reial decret. És una cosa progressiva. I dins la universitat és una falsa polèmica. De cara al futur, jo veig dones amb una gran capacitat de gestió i direcció dins el departament, però ho han de demostrar.

A més, la gran capacitat que té la societat és que és capaç de posar les persones al lloc que els correspon, siguin homes o dones.

Un temps, no fa gaire, l'afortunat que feia una carrera es preparava per ser metge, misser o per fer classes. Avui en dia, amb la LRU, xarxes interestatals, programes europeus, «partenariats»... l'estudiant potser ja no cerca tant «saber» com «ser». La universitat és un microestat amb els seus caps, l'oposició i tot l'enfilall de confabuladors, mudacamises i «apadrinats»...?

Jo no diria ser sinó estar. Si l'educació ha d'ensenyar alguna cosa, és saber ser i no tenir. Es tracta de saber que la universitat ha de donar les bases metodològiques i instrumentals per entrar a la societat. La realitat de la Universitat del futur, en temes de qüestions professionals variarà de forma important.

Hem creat una universitat amb els mateixos errors d'un estat i hem perdut de vista què és una universitat?

Sempre he dit que, si la universitat no és capaç de sortir de les seves pròpies misèries quotidianes, està abocada al fracàs. La universitat de l'any 2000, i estic d'acord amb el plantejament de la pregunta, no pot estar dirigida per mudacamises, confabuladors... perquè som una societat. Mai no he pensat que la societat civil sigui perfecta i les institucions siguin dolentes, que la corrupció sols estigui

en els polítics i a la universitat no n'hi hagi. Si hi ha corrupció entre els polítics és perquè hi ha corrupció social; si hi ha misèries és perquè hi ha misèria social, ja que la condició humana ens fa ser miserables, confabuladors, mudacamises. La societat mallorquina és una societat de moltes enveges, que tolera poc l'èxit que pugui tenir la gent i això, evidentment, també pot dir-se respecte a la universitat.

La universitat és un microcosmos de la societat i, per tant, crec que en part sí que comet els mateixos errors d'un estat. Crec que qualsevol institució sempre tindrà lluites per veure qui en té el poder, per les relacions personals. És humà que tothom vulgui aconseguir el poder.

A la universitat hi ha el perill que esdevengui endogàmica. Ha perdut prestigi després de la mitificació existent. Per ventura ha estat arran de la massificació, tot i que les Illes Balears són la comunitat autònoma amb una universitat més jove. Crec que, si no hi ha formació universitària, repercutirà en una manca de directrius del futur.

La universitat ha de fer-se ressò dels canvis tecnològics, socials, professionals. Ha de potenciar la idea de l'autoaprenentatge. Ha de ser capaç de posar els seus problemes interns en un segon terme per aconseguir ser eficaç i eficient. Hi depèn la seva pròpia supervivència.

Marxau desencisat?

Jo som optimista per educació i per naturalesa. Ara bé, me'n vaig més amb les ferides de la vida que amb el record de les coses positives. Jo som el més crític amb el que he fet. Si no he aconseguit alguna cosa, ha estat per mi i no pel departament. Ara, per exemple, tenc molta feina com a president del Consell d'Estudis d'Educació Social.

Potser me'n vaig una mica decebut, però a mi em deceben coses petites, actituds, mesquineses i no tant les coses grans.

Què opinau sobre el futur de l'educació a les Illes Balears a partir de l'assumpció de les competències educatives?

Celebr que hagin arribat les competències educatives, tot i que em preocupen dues coses.

D'una banda, s'havien reclamat feia estona, però no s'havien posat les bases per assumir-les amb eficàcia. Era un element més del joc polític que un element real. S'haurien d'haver planificat abans, ofert el model d'organització del sistema educatiu als ajuntaments, al Govern

balear, al CEP, a l'ICE, a la UIB... No es posaren les bases quan s'hauria d'haver fet.

D'una altra banda, el tema de l'educació està molt polititzat. Caldria un pacte polític de mínims; un pacte entre els grups polítics i socials per definir prioritats, per exemple, en educació infantil, en educació secundària, en models de gestió.

Crec que en el futur caldria invertir més doblers en formació professional, formació cultural, educació... Aquest és el futur de la nostra societat: la inversió en educació i cultura. No fer-ho seria un suïcidi col·lectiu i individual. ♦

llibreria
Quart
Creixent

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)